

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ
«ХОРАЗМ МУКАММАЛ ЛОЙИҲА» МАСЪУЛИЯТИ ЧЕКЛАНГАН
ЖАМИЯТИ

*“Хоразм вилояти Янгибозор тумани “Туранга-сака” каналининг ПК11+00 дан
ПК40+00 гача оралигидаги сув тиндиргични реконструкция қилиш” ишчи
лойиҳаси*

Қурилишни ташкил қилиш

КИТОБ №2

« ХОРАЗМ МУКАММАЛ ЛОЙИҲА »
МЧЖ ДИРЕКТОРИ

Д.КАРИМОВ

ЛОЙИҲА БОШ МУХАНДИС

Ж.СОДИҚОВ

Урганч шаҳри - 2026 йил

КИРИШ

“Хоразм вилояти Янгибозор тумани “Туранга-сака” каналининг ПК11+00 дан ПК40+00 гача оралиғидаги сув тиндирғични реконструкция қилиш” объекти ишчи лойиҳаси Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2025-йил 27-декабрьдаги ПҚ-393-сонли Қарори асосида УПРАДИК БВО “Амударё” томонидан тақдим этилган, шунингдек тегишли ташкилотлар билан келишилган ва тасдиқланган лойиҳа техник топшириғига асосан «Хоразм Мукаммал Лойиҳа» МЧЖ томонидан ишлаб чиқилди.

Лойиҳанинг асосий мақсади Хоразм вилоятининг Гурлан, Янгибозор туманлари, Қорақолпоғистон Республикасининг Амударё тумани ва Туркменистон Республикасининг Дошогуз вилоятининг жами 48306 гектар экин ерларини сув таъминотини яхшилашдан иборат

Суғориш манбаи бўлиб “Амударё” хизмат қилади.

Лойиҳа ишида қуйидаги материаллардан фойдаланилди:

1. «Хоразм Мукаммал Лойиҳа» МЧЖ томонидан бажарилган топогеодезия ишлари;
2. Буюртмачи ва эксплуатация ташкилотлари томонидан тақдим қилинган бирламчи маълумотлар.

Лойиҳа хужжатлари амалдаги қурилиш меъёрлари асосида ишлаб чиқилган.

АСОСИЙ КЎРСАТКИЧЛАР

т/р	Кўрсаткичлар	Ўлчов бирлиги	Микдори
			лойиҳавий
1	Лойихаланаётган тиндиргич узунлиги	км	2.9
2	Суғориладиган ер майдони, жами	га	48306
3	Канал сув сарфи; -лойиҳавий	м³/сек	125
4	Асосий иш ҳажмлари:		
	-қазиш(земснаряд)	м³	631876
	-Перебор грунт	м³	23200
	-Жами(земснаряд) қазиш	м³	655076
	-дамба обвалования	м³	20145
5	Қурилиш муддати	ой	12

Лойиҳа ишида қишлоқ хўжалик экинларининг сувга бўлган талабини яхшилаш, сувдан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ва эксплуатация шароитларини яхшилаш канал ўзанини лойқа билан кўмилмаслиг мақсадида 2.9 км тиндиргич қисми земснаряд ёрдамида лойқадан тозалаш кўзда тутилган.

Объектда қазиш ишлари 631876 м³ ва земснаряд учун (перебор грунт) 20 см канал туби бўйлаб 23200 м³ ,жами 655076 м³ бўлиб, 140м³/ч дизельний земснаряд ёрдамида бажарилади.

Земснаряддан чиққан тупроқ сув аралашмасини ташлаш учун 79 кВт бульдозер ёрдамида қарита ясалади. Земснарядни кўчириб юриш учун 96 кВт қувварли катердан фойдаланилади.

Ишчиларни ичимлик суви билан таъминлаш яқин атрофдаги аҳоли турар жойларидан келтирилиши мумкин. Техник ишлар учун сув канал сувларидан фойдаланилади.

Тиндиргични реконструкция қилиш тендер асосида йўлга қўйилган. Шунинг учун қурилишни ташкил қилиш ишлари пудратчи ташкилот ўз имкониятларидан келиб чиққан ҳолда ўзи ҳал этади.

Қурилиш муддати ҚМҚ 1.04.03-85й П-18га асосан 11-ой, тайёргарлик даврини ҳисобга олиб 12-ойни ташкил қилади.

Қурилиш учун керакли машина ва механизмлар иш ҳажмлари ва қурилиш муддатига асосан аниқланган ва қуйидаги жадвалда кўрсатилган.

Зарур машина ва механизмлар рўйхати

т/р	Н о м л а н и ш и	Миқдори
1	Земснаряд 140 мЗ/ч	3
2	Бульдозер 79 кВт	2
3	Буксирный катер 96 кВт	2

ТАБИАТ МУҲОФАЗАСИ

Ер усти ифлос оқизиндиларидан сувларни муҳофаза қилиш долзарб масалалардан биридир. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларини ишлаб чиқаришни ривожлантириш сувни ўғитлар ва заҳарли химикатлар билан зарарланишига тўғридан тўғри боғлиқдир. Лекин минерал ўғитлар ва кимёвий воситалар қишлоқ хўжалик экинларини ҳосилдорлигини оширишда ва турли зараркунандалардан сақлашда асосий восита ҳисобланади. Қишлоқ хўжалигида кенг миқёсда кимёвий воситалар қўлланиши атроф муҳитга катта таъсир кўрсатади. Уларнинг узоқ вақт ишлатилиши натижасида тупроқ қатлами кимёвий воситаларга тўйинади ва ер усти сув оқими билан зовур тармоқларига оқиб тушади. Сув манбаларининг кўп ифлосланиши суғориладиган деҳқончилик ҳудудларига тўғри келади.

Сув манбаларига ўғитлар тушмаслиги учун қуйидаги талабларга амал қилиш керак:

1. Ўғитларни меъёр асосида экин турига, талабига тупроқ иқлим шароитига қараб аниқ усулда тажрибага таяниб берилиши керак.
2. Ўғитларни қўллаш тупроқнинг биохимик шароитларини ҳисобга олиб энг қулай муддатга тўғри келиши керак.
3. Ўғитларни вегетация мавсумида бўлиб ишлатиш.
4. Минерал ўғитларни бериш меъёрини камайтириш ва уларни суғориш суви билан бирга бериш.

Лойиҳа ишининг асосий вазифаларидан бири атроф муҳитни ифлослантирмасдан туриб қишлоқ хўжалик экинларидан юқори ҳосил олишдир. Ушбу лойиҳа ишида тубандаги атроф муҳитни муҳофаза қилиш кўзда тутилган ва тавсия қилинади.

1. Ерларнинг суғориш режимини тартибга солиш учун канал тармоқларини сув бериш иншоотлари билан таъминланган.

2.Каналдан сув олувчи насос станциялари ёнилги мойлаш материалларини сувга оқизмаслик.

3.Канал ўзани ювилиб кетмаслиги учун энг меъёрий нишабликда лойиҳалаштирилган.

4.Гидротехника иншоотларини қурилишида иншоотнинг пастки ва юқори қисмлари бетон қопламалар ва тош тишлар билан мустахкамланган.

5.Канални шамол эрозиясидан сақлаш мақсадида сув хўжалиги ходимларига канал бўйига дарахтлар экишни тавсия қилинади.

Атроф мухитни муҳофаза қилишдаги асосий тадбирлардан бири таъмирланаётган канал кирғоқлари бўйлаб муҳофаза минтақасини ташкил қилиш ҳисобланади.

Муҳофаза минтақасида қуйидагилар тақиқланади:

1.Молхоналар қуриш ва сақлаш.

2.Ахлатхоналар, минерал ўғит ва захарли химикат омборхоналарини қуриш.

3.Ифлос сув оқизиндиларини тозалаш иншоотларини қуриш.

4.Ёнилги мойлаш станциялари қуриши, машина ва тракторларни таъмирлаш ва ювиш шу каби бошқа атроф мухитга зарар етказувчи тадбирларни амалга ошириш.

Канални реконструкция қилишда ва ундан фойдаланиш мабайнида қуйидагилар тақиқланади:

- атмосферага зарарли чиқиндиларнинг чиқиши.

- тозаланмаган саноат ва маиший оқова сувлар тушиши.

- тупроқнинг ишлаб чиқариш чиқиндилари билан захарланиши.

Барча лойиҳавий тадбирлар атроф-мухитга зарарли таъсир қилмайди, аҳоли соғлигига ва яшаш тарзига ҳавф солмайди.

КАНАЛ ЭКСПЛУАТАЦИЯСИ

Суғориш тармоқларининг техник эксплуатацияси қоидалари сув бериш ва тақсимлашни ташкил қилиш, суғориладиган майдонларда гидромелиоратив ишларни бажариш, канал ва иншоотларнинг соз ва ишчи ҳолатда сақлашнинг асосий талабларини белгилайди.

Сув хўжалиги эксплуатацияси ташкилотлари каналлар ва гидротехник иншоотлардан тўғри фойдаланиш ва сақлаш учун масъулдир.

Суғориш мавсуми бошида суғориш тармоқларининг сув олишга, сувни участкалар, бўғинлар, каналлар ва алоҳида хўжаликлар бўйича тахсимлашга тайёрлиги текшириб чиқилади.

Тармоққа сув олиш ва уни тахсимлашни бошқаришнинг барча масалаларни диспетчерлик хизмати асосида бажарилади.

Сувдан режали фойдаланишни амалга оширишда жавобгарликни ошириш учун ирригация тизимлари бошқармаси ва хўжаликлар ўртасида сув беришга шартнома тузилади.

Суғориш тармоқларида сувни ўз вақтида ва тўғри ҳисобга олиш режаси сув тахсимлаш ва сув ресурсларидан рационал фойдаланишнинг асоси ҳисобланади.

Каналларни сувга тўлдириш ва қочириш канал қияликлари бузилиб кетмаслиги учун аста-секинлик билан бажарилиши керак.

Аниқланган барча бузилиш ва камчиликлар дарҳол тузатилиши керак.

Сув исрофгарчилигига қарши курашнинг эксплуатация чоралари қуйидагилар ҳисобланади:

- а) суғоришни сутка мабайнида бажариш;
- б) суғориш ва шўр ювиш меъёрларига қфатъий амал қилиш;
- в) сув истеъмолчилари ва хўжаликларга сув бериш куқталарини иложи борича камайтириш, тўғри сув олишни қатъий ҳисобга олиш ва назорат қилиш;
- г) иншоотлардаги тўсгичлар орасидан сувни сизиб чиқишига йўл қўймаслик; д) каналларга лойқа ўтиришига ва ўзанига ўсимликлар ўсишига йўл қўймаслик.

Гидротехник иншоотларнинг металл конструкциялари ва ишчи анжомлари доимо соз ҳолатда бўлиши шарт.

Тўсгичларда носозликлар бўлса уни ишлатиш ман қилинади.

Тўсғич ва кўтарғичларнинг юриш қисмларини вақти билан текшириб
туриш